

**MILLIY IQTISODIYOTNI TARTIBGA SOLISH VA
RAG'BATLANTIRISHDA SOLIQ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH
YO'LLARI**

Miraxmatov Mirrahim Mirzakarim o'g'li

TDIU Mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining milliy iqtisodiyoti rivojlanishida soliq siyosatining tutgan o'rni tahlil qilinadi. Soliq siyosatining tartibga soluvchi va rag'batlantiruvchi funksiyalari yoritilib, mavjud tizimdagi muammolar aniqlanadi hamda ularni bartaraf etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.*

Аннотация: *В статье анализируется роль налоговой политики в развитии национальной экономики Республики Узбекистан. Выделены регулирующая и стимулирующая функции налоговой политики, выявлены проблемы в существующей системе, разработаны предложения и рекомендации по их устранению.*

Abstract: *This article analyzes the role of tax policy in the development of the national economy of the Republic of Uzbekistan. The regulatory and incentive functions of tax policy are highlighted, problems in the existing system are identified, and proposals and recommendations are developed to eliminate them.*

Kalit so'zlar: *soliq siyosati, iqtisodiy tartibga solish, rag'batlantirish, soliq imtiyozlari, fiskal siyosat, O'zbekiston iqtisodiyoti.*

Ключевые слова: *налоговая политика, экономическое регулирование, стимулы, налоговые льготы, фискальная политика, экономика Узбекистана.*

Keywords: *tax policy, economic regulation, incentives, tax incentives, fiscal policy, economy of Uzbekistan.*

Kirish

Bozor iqtisodiyotiga asoslangan zamonaviy milliy iqtisodiyotni samarali tartibga solishda davlatning fiskal vositalari, xususan soliq siyosati alohida ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng, milliy soliq tizimini shakllantirish, uni bozor mexanizmlariga moslashtirish bo'yicha qator islohotlarni amalga oshirdi. Biroq, soliq tizimining samaradorligi va iqtisodiyotni rag'batlantirishdagi rolini kuchaytirish bugungi kunda ham dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

1. Soliq siyosatining iqtisodiyotni tartibga solishdagi o'рни

Soliq siyosati davlat tomonidan iqtisodiy jarayonlarni bevosita va bilvosita tarzda boshqarishning muhim vositasi hisoblanadi. U quyidagi asosiy funksiyalarni bajaradi:

- **Tartibga soluvchi funksiyasi:** ishlab chiqarish, iste'mol va investitsion faoliyatga ta'sir o'tkazish;
- **Rag'batlantiruvchi funksiyasi:** muayyan sohalar yoki hududlarda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash;
- **Qayta taqsimlovchi funksiyasi:** ijtimoiy tengsizlikni yumshatish.

Aholi va tadbirkorlar uchun maqbul soliq yuki hamda barqaror fiskal muhit mavjud bo'lsa, u iqtisodiy faollikni oshiradi.

2. O'zbekistonda soliq siyosatining hozirgi holati va muammolari

So'nggi yillarda O'zbekistonda soliq islohotlari jadallashdi:

- **2020-yilda yangi Soliq kodeksining qabul qilinishi;**
- Soliq stavkalarining pasaytirilishi (QQS 20% → 15%);
- Elektron soliq hisoboti va raqamli ma'murchilik joriy etilishi.

Shunga qaramay, quyidagi muammolar mavjud:

- Soliq imtiyozlarining noto'g'ri taqsimlanishi;
- Soliq yuki ayrim sohalarda yuqoriligi;
- Kichik biznes uchun soliq yukining barqaror emasligi;
- Ayrim hollarda soliq siyosatining qisqa muddatli va noturg'unligi.

3. Soliq siyosatini takomillashtirish bo'yicha takliflar

Milliy iqtisodiyotni tartibga solish va rag'batlantirishda quyidagi yo'nalishlarda soliq siyosatini takomillashtirish zarur:

3.1. Soliq yuki va adolatlilikni ta'minlash

- Soliq stavkalarini sektorlar kesimida differensiallashtirish;
- Progressiv daromad solig'i tizimining bosqichma-bosqich joriy etilishi;
- Soliqdan bo'yin tovlashga qarshi kurashni kuchaytirish.

3.2. Soliq imtiyozlarini optimallashtirish

- Imtiyozlar faqat ijtimoiy va strategik ahamiyatga ega loyihalargagina berilishi;
- Imtiyozlarning samaradorligini baholash tizimini yaratish.

3.3. Kichik va o'rta biznesni rag'batlantirish

- Yangi tashkil etilgan korxonalarga vaqtinchalik soliq tatillari;
- Yillik aylanmadan emas, foydadan soliq olish tizimini ko'rib chiqish;
- Raqamli xizmatlar va texnologik startaplar uchun preferensiyalar joriy etish.

3.4. Soliq boshqaruvini raqamlashtirish

- Soliq to'lovchilarga "bir darcha" tamoyili asosida xizmat ko'rsatishni kengaytirish;

- Sun'iy intellekt asosida soliq tahlil tizimlarini joriy etish.

Xulosa Soliq siyosati O'zbekistonning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda strategik vosita hisoblanadi. Yuzaga kelgan muammolarni tizimli hal etish, soliq yukini maqbullashtirish, imtiyozlarni aniq maqsadlarga yo'naltirish va soliq boshqaruvini raqamlashtirish orqali milliy iqtisodiyotda rag'batlantiruvchi muhit yaratish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2020.
2. Prezident qarori PQ–4477-son, 2019 yil 19 oktyabr – “Soliq ma'murchiligini soddalashtirish va raqamlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”.
3. Musayev B.Y. va boshqalar. “Soliq va byudjet siyosati”. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
4. Mirzayev I. “Soliq siyosatining tartibga soluvchi funksiyasi va O'zbekiston tajribasi” // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2022. – №3.
5. OECD (2021). “Tax Policy Reforms 2021: OECD and Selected Partner Economies”.
6. IMF (2022). “Tax Administration Diagnostic Assessment Tool (TADAT) Review – Uzbekistan Report”.
7. G'aniyev B. “O'zbekiston iqtisodiyotida fiskal siyosatning rag'batlantiruvchi yo'nalishlari” // Ilmiy-amaliy moliyaviy tahlillar jurnali, 2023.